

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 449/2022-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku (sudca spravodajca) a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Milanom Ficekom, Žilinská 14, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 18C/37/2011 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 18C/37/2011 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **p r i k a z u j e** v konaní sp. zn. 18C/37/2011 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie **4 000 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Bratislava I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **492,31 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 11. júla 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Ďalej navrhol priznať mu primerané finančné zadostučinenie a náhradu trov konania.

2. Sťažovateľ sa žalobou doručенou okresnému súdu 7. marca 2011 domáhal určenia neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru proti žalovanému hlavnému mestu Slovenskej republiky Bratislava. Súčasne sa domáhal aj náhrady mzdy (po zmene žaloby) mesačne 1 312,95 eur spolu s úrokom z omeškania. Tiež žiadal určiť, že pracovný pomer trvá. Svoj nárok odôvodnil tým, že 31. augusta 1999 uzatvoril so žalovaným pracovnú zmluvu. Dodatkom k pracovnej zmluve z 28. apríla 2000 bolo dohodnuté miesto výkonu práce Mestská polícia hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislava – [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED] s pracovným zaradením „operačný“. Sťažovateľovi bolo 11. januára 2011 doručенé okamžité skončenie pracovného pomeru pre závažné porušenie pracovnej disciplíny podľa § 68 ods. 1 písm. b) Zákonníka práce (nedostavil sa na kontrolný bod, kde mal vykonávať pešiu obhliadku okolia, svojvoľne vykonal odpočinok v budove mestskej polície a počas výkonu služby „operačného“ nezaznamenal do informačného systému APIS normy).

3. Okresný súd v poradí prvým rozsudkom zo 16. februára 2012 rozhodol, že pracovný pomer bol skončенý neplatne, a súčasne rozhodol o povinnosti žalovaného zaplatiť sťažovateľovi náhradu mzdy 31 468,70 eur. Krajský súd v Bratislave na odvolanie žalovaného uznesením č. k. 6Co/243/2012 z 19. novembra 2012 zrušil rozsudok okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie s odôvodnením, že okresný súd nedostatočne vyhodnotil dôkazy, neodstránil rozpor vo výpovediach, čo viedlo k nedostatočne zistenému skutkovému stavu. Okresný súd v poradí druhým rozsudkom z 28. novembra 2016 (medzitýmny rozsudok) určil, že okamžité skončenie pracovného pomeru je neplatné. Krajský súd na odvolanie žalovaného rozsudkom č. k. 14Co/40/2018 z 11. júna 2019 rozsudok okresného súdu potvrdil.

4. Okresný súd v poradí tretím rozsudkom z 21. júla 2020 uložil žalovanému povinnosť nahradiť mzdu 13 457,40 eur spolu s úrokom z omeškania a sťažovateľovi priznal právo na náhradu trov konania v rozsahu 70 %. Proti rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, o ktorom krajský súd do podania ústavnej sťažnosti nerozhodol.

5. Sťažovateľ sa ochrany uplatnených práv domáhal ústavnou sťažnosťou z 22. marca 2017, ktorú ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 265/2017 z 12. apríla 2017 odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

II.

Argumentácia sťažovateľa

6. Sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom argumentoval, že pracovnoprávny súdny spor v trvaní viac ako jedenásť rokov je z hľadiska doby jeho vybavovania ústavne neakceptovateľný. Od podania odvolania uplynuli dva roky, pričom o náhrade mzdy nebolo dosiaľ právoplatne rozhodnuté. Zbytočné prietahy v konaní neboli konajúcimi súdmi odstránené ani po sťažnostiach z 15. júla 2016, 22. apríla 2022 a urgenciách z 19. februára 2021 a 5. apríla 2022. Sťažovateľ adresoval sťažnosť na zbytočné prietahy aj krajskému súdu 20. mája 2022. Sťažovateľ argumentuje, že konanie bolo poznačené (i) opakovaným odročovaním pojednávaní, (ii) zmenou zákonnej sudkyne a (iii) nepriaznivou pandemickou situáciou. Podľa jeho názoru nárok na náhradu mzdy nepredstavuje náročný spor. Jeho správanie bolo bez obštrukcií a na výzvy súdu vždy včas reagoval. Význam sporu sťažovateľ odvodzuje od skutočnosti, že v čase okamžitého skončenia pracovného pomeru bol jediným živiteľom rodiny, jeho manželka bola na materskej dovolenke s maloletými deťmi (dvojičkami). Celková dĺžka konania sa negatívne podpísala aj na jeho reputácii, čo malo dopad na nezáujem o neho ako zamestnanca. Sťažovateľ namieta, že úspech ústavnej sťažnosti nemôže byť založený na tvrdení, že vo veci už okresný súd rozhodol o základe nároku.

III.

Vyjadrenie okresného súdu

7. Okresný súd vo vyjadrení nepoprel nečinnosť v období od 6. decembra 2012 do 10. februára 2014 a od 12. júna 2015 do 20. júla 2016, no žiadal zohľadniť skutočnosť, že spis sa od 29. júna 2012 do 10. decembra 2012, od 6. februára 2018 do 9. júla 2019 a od 8. marca 2021 až dosiaľ nachádza na krajskom súde pre účely rozhodnutia o podaných odvolaniach. Okresný súd ospravedlňoval dĺžku vybavovania vecí aj nepriaznivou personálnou situáciou na súde a nadmerným množstvom vecí. Zároveň požiadal ústavný súd, aby konštatoval objektívnu zodpovednosť Slovenskej republiky za dlhodobu nepriaznivý stav na okresnom súde. Sťažnosti vytkol, že neobsahuje odôvodnenie výšky uplatneného finančného zadosťučinenia.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy: *„Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.“* Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru: *„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.“*

9. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie vecí v primeranej lehote. V obsahu

týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07, III. ÚS 233/2022), čo umožňuje preskúmať ich namietané porušenie spoločne.

10. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti veci, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Okrem toho sa prihliada aj na význam sporu pre účastníkov (II. ÚS 32/02, obdobne rozsudok ESĽP zo 16. decembra 2003 vo veci Záborský a Šmáriková proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 58172/00). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

11. Predmetom namietaného konania po určení neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru zostal nárok na náhradu mzdy. Pracovnoprávne spory a z nich vyplývajúce mzdové nároky patria medzi bežnú no prednostnú agendu súdov a považujú sa najmä pokiaľ ide o mzdové záležitosti za spory citlivej povahy (III. ÚS 35/07, III. ÚS 1/09, III. ÚS 336/2021). Výsledok sporu je pre sťažovateľa nepochybne dôležitý.

12. V správaní sťažovateľa neboli zistené také skutočnosti, ktoré by prispeli k celkovej dĺžke konania. Sťažovateľ na neprimeranú dĺžku konania upozorňoval sťažnosťou na prietahy adresovanou okresnému súdu (i) 15. júla 2016, ktorá bola okresným súdom vyhodnotená ako dôvodná, a (ii) 20. mája 2020, ktorá bola okresným súdom vyhodnotená ako nedôvodná. Tiež sťažnosťou na prietahy adresovanou krajskému súdu 20. mája 2022, ktorá bola krajským súdom vyhodnotená ako dôvodná. Sťažovateľ aktívne pripomínal pridlhé konanie aj žiadosťami z 19. februára 2021 a 5. apríla 2022.

13. Ústavný súd posudzoval celkovú dĺžku konania od podania žaloby (7. marca 2011), teda dobu viac ako jedenásť rokov. V súlade s judikatúrou ústavného súdu (III. ÚS 243/2017, III. ÚS 451/2017, II. ÚS 481/2017) v prípadoch extrémnych prietáhov v konaní dochádza k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov už samotnou dĺžkou súdneho konania, ktorá predlžuje stav právnej neistoty do takej miery, že sa právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (I. ÚS 39/00, I. ÚS 66/03, III. ÚS 113/07).

14. Vzhľadom na extrémnu dĺžku konania ústavný súd nepovažoval za významné venovať pozornosť dielčím úkonom súdu, pretože ani právne či skutkovo sebanáročnejší spor nesmie trvať v právnom štáte neprimeranú dobu. Tiež platí, že oneskorená spravodlivosť je odmietnutou spravodlivosťou (rozsudok ESĽP z 20. mája 2010 vo veci Medvedskyyi proti Ukrajine, bod 75).

15. Ak ústavný súd konanie všeobecných súdov charakterizuje ako celok, nemá až taký význam hodnotiť jednotlivé úkony súdu z hľadiska včasnosti ich vykonania (IV. ÚS 60/09, I. ÚS 76/09, I. ÚS 289/2010). Okresný súd vo vyjadrení poukázal na skutočnosť, že spis sa od 29. júna 2012 do 10. decembra 2012, od 6. februára 2018 do 9. júla 2019 nachádzal a od 8. marca 2021 až dosiaľ stále nachádza na krajskom súde (súčet uvedených období predstavuje dobu troch rokov a šiestich mesiacov). Aj v prípade, keby ústavný súd nezohľadnil dobu, kedy bol spis na krajskom súde, nezníži sa intenzita zásahu porušenia uplatnených práv sťažovateľa, pretože samotná dĺžka

na okresnom súde v trvaní takmer ôsmich rokov indikuje ústavne neakceptovateľnú dobu. Neprehliadnuteľnou je skutočnosť, že okresný súd rozhodol v poradí tretím rozsudkom (21. júla 2020) a spis expedoval krajskému súdu z dôvodu podaných odvolaní až 9. marca 2021.

16. Z vyjadrenia predsedu súdu možno dedukovať veľmi ťaživú situáciu na súde, ktorý čelí enormnému náporu vecí pri jeho personálnom poddimenzovaní. Predseda súdu až neštandardne uvádza zlyhanie štátu pri dlhodobom podceňovaní situácie na súde, ktorý je celorepublikovo najzaťaženejší s najšpecifickejšou a tiež osobitne zložitou agendou. Ústavný súd pripomína, že systémové zlyhania pri správe súdnictva bez ohľadu na to, ktorý zo štátnych orgánov za ne zodpovedá, nemôžu byť dôvodom neuznania základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov a nezbavujú Slovenskú republiku zodpovednosti za prietahy (II. ÚS 481/2017, III. ÚS 366/2022). Zmyslom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov nie je pomenovanie príčin prietahov v konaní alebo vyvodenie zodpovednosti vo vzťahu k stranám, ich advokátom, sudcom, súdnej administratíve, predsedom súdov či k rezortnému ministerstvu. K nepriaznivej epidemiologickej situácii ústavný súd uvádza, že namietané konanie bolo neprimerané dlhé už pred vznikom pandemickej situácie.

17. Ústavný súd konštatuje, že v tomto prípade okresný súd nevenoval dostatočnú pozornosť uvedenej povahe sporu a ani tomu, o čo v ňom sporovým stranám išlo. Zbytočné prietahy v konaní ohrozujú dôveryhodnosť štátnej moci a špecificky súdnej moci v očiach sporových strán, ako aj všeobecné vnímanie fungovania demokratického a právneho štátu verejnosťou (I. ÚS 345/2014).

18. Ústavný súd v súvislosti s už uvedeným pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená či neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietahov (IV. ÚS 396/04). Dĺžka konania prerokovania vecí sťažovateľa je ústavne neakceptovateľná. Ústavný súd dospel k názoru, že išlo o nečinnosť a nesústredenú, resp. neefektívnu činnosť okresného súdu.

19. Vzhľadom na uvedené okolnosti vecí ústavný súd vyslovil porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Podľa vyjadrenia okresného súdu je spis na odvolacom súde, z ktorého dôvodu o výške trov okresný súd ešte nerozhodol. Z uvedeného vyplýva, že o výške trov konania sa ešte rozhodovanie neskončilo. Kým nie je rozhodnuté o trovách konania, prípad nie je uzavretý (rozsudok ESLP z 28. júna 2016 vo veci Čičmanec proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 65302/11). Ústavný súd preto prikázal okresnému súdu vo veci konať (čl. 127 ods. 2 ústavy).

V.

Primerané finančné zadost'učinenie a náhrada trov konania

20. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

21. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia celkom 6 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz

na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLEP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Zohľadňujúc nečinnosť a nesústredenú činnosť v postupe okresného súdu, predmet sporu, význam sporu pre sťažovateľa, aktivitu sťažovateľa a extrémnu dĺžku rozhodovania, ústavný súd v súvislosti s § 133 ods. 3 písm. e) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) považoval za adekvátne priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie 4 000 eur.

22. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 492,31 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti) vrátane režijného paušálu a 20 % DPH.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. októbra 2022

Peter Straka
predseda senátu